

פרשת כי תבוא - חזרות בלימוד תורה

נאמר בפרשה: "הִקְפַּת וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל" (כו ט), ובמסכת ברכות (סג): דרשו פסוק זה על לימוד התורה (אולי מפני שהוא נאמר מיד לאחר הציווי לכתוב "עַל הָאֲבָנִים אֵת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיֵּטֵב").

בשלושה אופנים דרשו רבותינו את המילה "הִקְפַּת":

שתי הדרשות הראשונות מבארות את המילה "הִקְפַּת" כמו "עַשׂ פֶּת" (רש"י):

הדרשה הראשונה: "הִקְפַּת – עָשׂוּ כְתוּת כְתוּת (כלומר: חבורות חבורות) ועסקו בתורה, לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה".

דרשה שנייה: "הִקְפַּת – כָּתַתוּ אֵת עֲצַמְכֶם עַל דְּבַרֵי תוֹרָה". פירוש: שברו וצערו את עצמכם בזמן שאתם לומדים, כלומר, למדו מתוך מאמץ, יגיעה ועמל.

הדרשה השלישית גם כן מבארת את סוף המילה "הִקְפַּת" מלשון שבירה, אך את תחילת המילה "הִס" מלשון שתיקה (רש"י: כמו "נִיְהִי סָלֵב", במדבר יג ל): "הִקְפַּת – הִס וְאַחַר כֵּךְ כָּתַת". פירש רש"י: "שתוק, והאזן לשמועתך, עד שתהא שגורה בפִּיךָ, ואף על פי שאינך מיושבת לך; ואחר כך כתתנה והקשה עליה מה שיש לך להקשות, ותִּרְצֵן תְּרוּצִין עַד שֶׁתֵּיִשֵּׁב לָךְ". כלומר, השלב הראשון של הלימוד צריך להיות בשתיקה: שמיעה והקשבה, קליטה וקבלה, "לימוד בקיאות", בלי להקשות קושיות ולשאול שאלות. ורק אחר כך "כתת" – תקשה ותתִּרְצֵן עַד שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה מוֹבֵן – "לימוד בעיון".

רבותינו החשיבו מאוד את הלימוד בבקיאות, ואמרו על כך במסכת עבודה זרה (יט.) שלעולם יגרוס אדם (ילמד תורה בבקיאות), אף על פי שאינו זוכר את מה שלמד, ואף על פי שאינו מבין כהלכה את מה שהוא לומד.

בשבח לימוד הבקיאות מסופר במסכת תענית (ח.) על ריש לקיש שהיה חוזר ומשנן ארבעים פעם את המקורות לקראת השיעור של רבי יוחנן, ורק אחר כך נכנס לשיעור. בדומה לכך מסופר על רב אדא בר אהבה שהיה חוזר עשרים וארבע חזרות על המשניות והברייתות לקראת השיעור של רבא ורק אחר כך היה נכנס לשיעור.

במסכת חגיגה (ט): מובאות כמה שיחות שניהל בר הי עם הלל הזקן. ומדוע נקרא "בן הי הי"?

עונים שם התוספות שהוא היה גר, ו"בן הי הי" הכוונה שהוא בן של אברהם ושרה, שנוספה לשם האות ה'.

וכך שאל בר הי את הלל: נאמר בספר מלאכי: "וְשִׁבְתֶם וְרֵאיתֶם בֵּין צְדִיק לְרָשָׁע, בֵּין עֶבֶד אֱלֹהִים לְאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ" (ג יח). לכאורה יש חזרה מיותרת בפסוק: בתחילה מזכיר הנביא את ההבדל "בֵּין צְדִיק לְרָשָׁע", ובהמשך "בֵּין עֶבֶד אֱלֹהִים לְאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ". שאל בר הי הי: לשם מה צריך הנביא לחזור פעמיים על אותו הבדל?

ענה לו הלל: יש כאן שני הבדלים שונים. ההבחנה הראשונה היא בֵּין צְדִיק לְרָשָׁע, אך ההבחנה השנייה עדינה יותר, והיא בין שני צדיקים: בין צדיק שהוא עֶבֶד אֱלֹהִים לבין צדיק שאיננו עֶבֶד אֱלֹהִים! עֶבֶד אֱלֹהִים – הוא מי שחזר על מה שלמד מאה ואחת פעמים; וצדיק שאינו עֶבֶד אֱלֹהִים הוא מי שחזר על לימודו רק מאה פעמים. ומדוע? כי רק אחרי חזרה של מאה ואחת פעמים אפשר לזכור כמו שצריך את מה שנלמד.

מסופר על רבי חיים מוולוז'ין, גדול התלמידים של הגאון מווילנא, שפעם הגיע אל רבו וביקש ממנו שיתפלל לרפואתו.

נבהל הגאון מווילנא ושאל את ר' חיים: "במה אתה חולה?"

ענה לו ר' חיים: "בשבת שאלו אותי שאלה בהלכות שבת, ולא ידעתי מה לענות, אף על פי שזו גמרא מפורשת במסכת שבת, ובישיבה אני מלמד עכשיו מסכת שבת! כנראה שיש לי איזו מחלה, ולכן אני מבקש שיהרר יתפלל לרפואתי".

שאל אותו הגאון: "כמה פעמים למדת את מסכת שבת?"

ענה ר' חיים: "חמישים ושמונה".

צחק הגאון ואמר: "אתה בריא ושלם! אבל כדי לזכור אתה צריך ללמוד את מסכת שבת עוד ארבעים ושלוש פעמים. אם אז, לאחר מאה ואחת חזרות, לא תזכור – אני אתפלל לרפואתך".